

U.S. Embassy
Ljubljana

Pravna fakulteta
Univerza v Ljubljani

PRAVNA SVETOVALNICA

Strokovni posveti Pravne svetovalnice LGBT

OD SISTEMSKÉ DISKRIMINACIJE K POLNI ENAKOPRAVNOSTI?

*Uveljavitev Zakona o partnerski zvezi
in položaj LGBT oseb, parov in njihovih družin*

*Sreda, 22. februar 2017,
modra predavalnica Pravne fakultete UL*

OD SISTEMSKÉ DISKRIMINACIJE K POLNI ENAKOPRAVNOSTI?

Uveljavitev Zakona o partnerski zvezi in položaj LGBT oseb, parov in njihovih družin,

PROGRAM

Uvodni nagovor

V tretjem letu delovanja Pravne svetovalnice LGBT

Tilen Štajnpihler Božič, koordinator Pravne svetovalnice LGBT

Izhodišča ureditve istospolnih partnerstev v RS

Družbeni kontekst ob sprejemu Zakona o partnerski zvezi

Sara Horvat

Zakonodajna pot Zakona o partnerski zvezi

Nika Bobek

Na poti k polni enakopravnosti istospolnih partnerstev

(Ne)sklenjena partnerska zveza: razmerje med partnerjema in odnos do otrok

Anja Kranjc

Zakon o partnerski zvezi in pravice ter obveznosti na drugih pravnih področjih

Miha Zaletel

Istospolni pari in možnost posvojitve in OBMP

Nadja Mičić

Je vprašanje zakonske zveze za istospolne pare zaprto?

Nika Stroligo Urankar

Praktični izzivi ob uveljavitvi Zakona o partnerski zvezi

Prehod iz registrirane istospolne partnerske skupnosti v partnersko zvezo

Nejc Urankar

Odrpta vprašanja v praksi: časovna dimenzija ugotavljanja obstoja partnerske zveze

Petra Brvar

Razprava

Moderator: *Luka Mišič, mentor Pravne svetovalnice LGBT*

Sara Horvat

Družbeni kontekst ob sprejemu Zakona o partnerski zvezi

(Povzetek)

Zakon o partnerski zvezi je bil sprejet 21. aprila 2016, le nekaj mesecev po referendumu o noveli Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-D), sprejeto 3. marca 2015. ZZZDR-D pa zaradi prej omenjenega referenduma 20. decembra 2015 ni nikoli stopil v veljavo. Podobno dogajanje smo lahko spremljali že leta 2012, ko je na referendumu padel Družinski zakonik, ki bi podobno kot novela ZZZDR – D med drugim omogočal, da istospolna partnerja skupaj posvojita otroka. V obeh primerih, je bila novela družinske zakonodaje, ki bi omogočala izenačitev pravic istospolno usmerjenih parov na vseh področjih z raznospolnimi, zavržena. V času pred referendumom smo bili priča zelo burnim kampanjam, tako na strani »za«, kot na strani »proti«. Kot poglobitveni razlog proti, so nasprotniki izpostavljali možnost istospolnih parov, da skupaj posvojita otroka, čemur so nasprotovali z izrazito moralističnimi in ideološkimi argumenti. Raziskava javnega mnenja, ki so jo pri časopisu Delo opravili marca 2015, je pokazala, da večina meni, da o zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ni dopustno odločati na referendumu. Če pa bi do referenduma prišlo, bi zakon padel. Polovica anketiranih ne bi podprla izenačitve pravic raznospolnih in istospolnih parov, dobra tretjina bi takšno ureditev podprla. Kljub temu, da so Društvo sociologov, društvi kliničnih psihologov in Društvo študentov psihologije, javno podprli novelo. V svojih izjavah za javnost so jasno povedali, da sprejeta novela zakona ne bi imela nobenega negativnega vpliva na otroke, kvečjemu bi ta vpliv lahko bil pozitiven.

Nika Bobek

Zakonodajna pot Zakona o partnerski zvezi

(Povzetek)

Predlog Zakon o partnerski zvezi (ZPZ) je dan po referendumu o noveli zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih vložil poslanec Jani Möderndorfer. Besedilo vsebinsko podobnega predloga zakona je pristojno ministrstvo pripravilo že v mandatu vlade Alenke Bratušek, ki pa zaradi predčasnih volitev ni doživelo obravnave v Državnem zboru. ZPZ je bil kasneje ponovno predstavljen, a je bil z dnevnega reda umaknjen zaradi vložitve novele zakona, ki ga je predlagala Združena levica. Nova pravna ureditev izenačuje pravne posledice med partnerjema istega spola s pravnimi posledicami, kot jih zakon predvideva za zvezo dveh oseb različnega spola, priznava pa tudi posledice neskljenjeni partnerski zvezi dveh istospolnih oseb. Gre za izenačitev pravic in obveznosti samo v razmerju med partnerjema, zakon ne ureja družinska razmerja oz. razmerja do tretjih oseb (tudi ne do otrok). Zakon torej ne spreminja definicije zakonske zveze ter izključuje možnost skupne posvojitve in postopke biomedicinske oploditve, kar so bili glavni razlogi za nasprotovanje prejšnjim zakonskim predlogom. V razpravi poslancev državnega zbora so bile problematične točke za nasprotnike predloga predvsem, da se tak zakon sprejema znotraj enoletnega moratorija in da so posvojitve še vedno mogoče. Poslanci Nove Slovenije so tudi vložili amandma, ki je določal ugovor vesti za javne uslužbenke pri izvajanju poroke. Amandma je vložila tudi Združena levica, s katerim je skušala skrajšati postopek uveljavitve zakona. Oboji so bili neuspešni. Predlog zakona je podprlo 54 poslancev, proti jih je bilo 15.

Anja Kranjc

(Ne)sklenjena partnerska zveza: razmerje med partnerjema in odnos do otrok

(Povzetek)

Novi zakon, Zakon o partnerski zvezi (ZPZ), uvaja novi obliki družinskopravne skupnosti: sklenjeno in neskljenjeno partnersko zvezo. Sklenjeno partnersko zvezo glede pravnih posledic izenačuje s sklenjeno zakonsko zvezo, neskljenjeno partnersko zvezo pa z zunajzakonsko skupnostjo. Zaradi tega je tudi pravno razmerje med partnerjema v sklenjeni oziroma neskljenjeni partnerski zvezi enako pravnemu razmerju med zakoncema oziroma razmerju med zunajzakonskima partnerjema. Glede ugotavljanja obstoja sklenjene partnerske zveze, tako kot pri obstoju zakonske zveze, ni težav, saj le-ta nastane v trenutku sklenitve. Obstoj neskljenjene partnerske zveze pa je treba tako kot obstoj zunajzakonske skupnosti, v vsakem konkretnem primeru posebej ugotavljati. Obličnosti pri sklepanju partnerske zveze so enake obličnostim pri sklepanju zakonske zveze. Novi zakon napotuje na smiselno uporabo določb o zakonski zvezi tudi glede temelja partnerske zveze in enakopravnosti partnerjev oziroma partneric. Na premoženjskopravnem področju je najpomembnejša posledica sklenitve partnerske zveze nastanek skupnega premoženja. Najpomembnejša določba novega zakona v zvezi z razmerjem do otrok pa je določba, ki izrecno določa da partnerja partnerske zveze in partnerja neskljenjene partnerske zveze ne moreta skupaj posvojiti otroka ter da nista upravičena do postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo.

Miha Zaletel

Zakon o partnerski zvezi in pravice ter obveznosti na drugih pravnih področjih

(Povzetek)

Zakon o partnerski zvezi (ZPZ) izenačuje posledice sklenjene partnerske zveze z zakonsko zvezo in neskljenjene partnerske zveze z zunajzakonsko skupnostjo tudi na vseh drugih pravnih področjih, tj. tudi izven okvira družinskega prava. Partnerji v sklenjeni ali neskljenjeni partnerski zvezi bodo deležni vrste pravic kot tudi obveznosti na področjih civilnega, delovnega, gospodarskega, kaznovalnega, upravnega prava in prava socialne varnosti. Če izpostavimo le nekaj primerov, postane kmalu razvidno, da je novi zakon s splošno izenačitvijo pravic in obveznosti pomembno prispeval k (pravni) varnosti istospolnih parov in njihovih družin na raznolikih pravnih področjih. Tako bo lahko na primer na področju prava socialne varnosti eden od partnerjev prijavil svojega partnerja iz sklenjene ali neskljenjene partnerske zveze v obvezno zdravstveno zavarovanje v primerih, ko slednji ne izpolnjuje pogojev, da bi bil samostojno zavarovan. Istospolni partnerji bodo upravičeni tudi do odsotnosti z dela in nadomestila zaradi nege ožjega družinskega člana. V stanovanjskem pravu jim bo zagotovljena večja bivalna varnost saj bodo partnerji in njihovi dohodki upoštevani pri izračunu upravičenosti do neprofitnega stanovanja. Partner najemnika pa bo imel več pravic pri sklepanju najemne pogodbe v primeru smrti ali trajne odsotnosti najemnika. Na upravnem področju se bodo partner in otroci oseb v partnerski zvezi šteli za vzdrževane družinske člane, kar pomeni, da bo za njih mogoče uveljavljati posebno olajšavo pri dohodnini. V kazenskem pravu pa bodo partnerji v neskljenjeni partnerski zvezi upoštevani pri izjemah določenih kaznivih dejanj.

Nadja Mićić

Istospolni pari in možnost posvojitve in OBMP

(Povzetek)

Zakon o partnerski zvezi (ZPZ) v 2. členu določa, da ima partnerska zveza na vseh pravnih področjih enake pravne posledice kot jih ima zakonska zveza, v nadaljevanju pa navaja dve izjemi. Partnerja partnerske zveze ne moreta skupaj posvojiti otroka niti nista upravičena do postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) sicer določa, da lahko otroka posvoji ena sama oseba, skupna posvojitev pa je pridržana le paru, ki je v zakonski zvezi. Istospolni partnerji v Sloveniji torej otroka ne morejo posvojiti skupaj, lahko pa ga vsak od partnerjev posvoji sam, pri čemer je vsakršna diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti posvojitelja nedopustna. Z vprašanjem možnosti posvojitve otroka s strani istospolnih partnerjev se je v omejenem obsegu ukvarjalo tudi Vrhovno sodišče RS. Kljub možnosti, da (istospolno usmerjena) oseba otroka posvoji sama, v praksi otroke najpogosteje posvajajo zakonski pari. Do postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo ostajajo upravičeni zgolj raznospolni pari v zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti, ne gre pa ta pravica lezbičnim parom in samskim ženskam. Prav tako ni možnosti, da bi istospolni partnerji postali starši s pomočjo nadomestnega materinstva. Kljub dejstvu, da novi zakon na mnogih pravnih področjih pomeni pomemben korak k enakopravnosti, ureditev kaže, da je istospolnim partnerjem v slovenskem pravnem redu možnost snovanja družine v primerjavi z raznospolnimi pari znatno omejena, kar je, z vidika dosedanjih odločb Ustavnega sodišča RS ter smernic Evropskega sodišča za človekove pravice, vprašljivo.

Nika Stroligo Urankar

Je vprašanje zakonske zveze za istospolne pare zaprto?

(Povzetek)

V do sedaj veljavnem Zakonu o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS) je bila registracija partnerske zveze najvišja možna oblika formalne potrditve istospolne skupnosti. Sam izraz registracija je enak kot pri drugih pravnih postopkih, npr. registraciji motornega vozila, hkrati pa sklenitev ni predstavljala slovesnega dogodka, kot je to značilno za zakonsko zvezo. Partnerja sta pred pristojno upravno enoto podala ustno in pisno izjavo, da želita zvezo registrirati in postopek je bil s tem zaključen. Novi Zakon o partnerski zvezi (ZPZ) je na tem področju naredil korak naprej. Ne govorimo več o registraciji, ampak o sklenitvi partnerske zveze. Le-ta se lahko sklepa javno in slovesno, kot je to značilno za sklenitev zakonske zveze. Hkrati pa s tem novi zakon ni posegel v tradicionalno definicijo zakonske zveze, ki je življenjska skupnost moškega in ženske, tako pa zakonodajalec tudi ni posegel v voljo volivk in volivcev, ki so na referendumu že glasovali proti takšni spremembi, ter je ohranil ločnico med tradicionalnim dojemanjem pojmov zakonca, zakonske zveze ter istospolnih partnerjev. Kljub napredku na tem področju pravzaprav težko govorimo o pravi enakosti. Kar nekaj držav, predvsem v Evropi in Severni ter Južni Ameriki, je v zadnji letih spremenilo tradicionalno definicijo zakonske zveze in tako omogočilo sklenitev le-te tudi istospolnim parom. Vprašanje je, ali bo temu v prihodnosti sledila tudi Slovenija. Bodisi s spremembo družinske zakonodaje bodisi preko morebitne odločbe Ustavnega sodišča.

Nejc Urankar

Iz registrirane istospolne partnerske skupnosti v partnersko zvezo

(Povzetek)

S 24. februarjem 2017 se prične uporabljati Zakon o partnerski zvezi (ZPZ), hkrati pa začne teči šestmesečno prehodno obdobje, po koncu katerega se bo Zakonu o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS) prenehal uporabljati. V tem kontekstu je zato pomembno, da registrirani istospolni partnerji vedo, kako ravnati, da bodo ustrezno uredili svoj (pravni) položaj. Zakonodajalec je namreč v prehodnih in končnih določbah predvidel različne položaje, v katerih bi se registrirani istospolni partnerji lahko znašli. Tako so tisti, ki si preoblikovanja v partnersko zvezo želijo, v ugodnem položaju, saj se bo po poteku tega obdobja vsaka takrat še obstoječa registrirana istospolna partnerska skupnost samodejno preoblikovala v partnersko zvezo. Obenem pa imata tako registrirana partnerja, ki bi si preoblikovanja v partnersko zvezo morda želela že pred tem datumom, kot tudi vsak izmed njiju, ki si preoblikovanja sploh ne želi, možnost kadarkoli v prehodnem obdobju pred matičarjem podati izjavo o tem in tako že predčasno sprožiti določene pravne posledice. Po zakonu sicer obstaja dolžnost upravnih enot, da registrirane partnerje v 15 dneh po dnevu pričetka uporabe ZPZ z navedenimi možnostmi seznanijo in hkrati opozorijo na relevantne roke ter pravne posledice podanih izjav, ta prispevek pa že na tem mestu podrobneje analizira ta vprašanja ter poskuša sistematično in na poenostavljen način orisati relevantne položaje.

Petra Brvar

Odprta vprašanja v praksi: časovna dimenzija ugotavljanja obstoja partnerske zveze

(Povzetek)

Sprejetje Zakona o partnerski zvezi (ZPZ), ki bo nadomestil do sedaj veljavni Zakon o registrirani istospolni partnerski skupnosti (ZRIPS), prinaša pomembne novosti na področju pravic in dolžnosti istospolnih parov. Ravno zaradi sprememb, ki jih prinaša ta ureditev, pa se bodo pri razlagi zakona pojavila vprašanja, na katera, vsaj zaenkrat, še ne poznamo dokončnih odgovorov. Eno od takšnih vprašanj je, ali pravna ureditev v novem zakonu pomeni »le« preoblikovanje že obstoječih skupnosti, ali pa se s spremembo zakonodaje vzpostavlja povsem nova oblika skupnosti. Pravo pridobitev nekaterih pravic namreč veže na potek določenega časovnega obdobja ali na obstoj določene oblike skupnosti in ravno zato je pomembno, da vemo katera dejstva so pri ugotavljanju izpolnitve teh pogojev relevantna. Če vzamemo, da gre zgolj za preoblikovanje skupnosti, potem bi bilo pravilno upoštevati tudi obliko skupnosti, kot jo je določal ZRIPS. Če pa se postavimo v bran trditvi, da gre za povsem novo razmerje, potem je obstoj kakršnekoli partnerske skupnosti pred novim zakonom brezpredmeten. V praksi bomo s tem vprašanjem soočeni na primer v primerih postopkov pridobitve državljanstva s skrajšano naturalizacijo, pri pravici do obveznega zdravstvenega zavarovanja po partnerju kot družinskemu članu, preživnini nepreskrbljenega partnerja in pri delitvi skupnega premoženja partnerjev. Že iz teh primerov je razvidno, kako zelo pomembna in dobrodošla bo zapolnitev nastale pravne praznine, ki pa bo zaradi kompleksnosti položaja in teže, ki jo bo končna rešitev nosila, vse prej kot enostavna.